

**Gminny Program
Wspierania Rodziny
w Gminie Miasto Mrągowo
na lata 2021-2023**

I. Wstęp

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nakłada na gminę obowiązek realizacji zadań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Rodzina i dziecko są chronione w ustawodawstwie polskim. Art. 18 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej mówi, że „Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.”¹ Do szczególnej pomocy ze strony państwa mają prawo rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza rodziny wielodzietne i niepełne.

Rodzina to podstawowa komórka społeczna, składająca się z rodziców i dzieci. Zapewnia ciągłość biologiczną społeczeństwa. Stanowi pierwsze naturalne i podstawowe środowisko wychowawcze, z jakim styka się dziecko. Rodzina jest pierwszą instytucją wychowawczą, w której przebiega proces socjalizacji dzieci, kształtowanie ich osobowości oraz przygotowanie do przyszłych ról społecznych. Oddziaływanie wychowawcze rodziny ma istotny wpływ na socjalizację dzieci i młodzieży poprzez przekazywanie wiedzy o otaczającym świecie wraz z wartościowaniem go i preferowaniem wzorów zachowań. Zdrowa rodzina, wypełniając w sposób prawidłowy swoje funkcje, zapewnia dzieciom poczucie bezpieczeństwa i własnej wartości, dając im możliwość prawidłowego rozwoju oraz prawidłowego wypełniania ról społecznych w przyszłości.

Prawidłowemu funkcjonowaniu rodziny może jednak zagrażać szereg różnych czynników. Znaczący wpływ mają zjawiska patologiczne, bowiem ich oddziaływanie czyni daną rodzinę dysfunkcyjną, czyli taką, która potrzebuje pomocy z zewnątrz, ponieważ sama często nie potrafi rozwiązywać swoich problemów, w celu wyjścia z sytuacji kryzysowych oraz sprostać swoim obowiązkom względem dzieci. Do zjawisk patologicznych, prowadzących do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej, zalicza się w szczególności: alkoholizm, narkomanię, przestępczość i przemoc w rodzinie. Ich występowanie często powiązane jest z problemem ubóstwa i długotrwałego bezrobocia, które stanowią podstawowe podłoże braku równowagi oraz bezpieczeństwa w rodzinie. Powyższe problemy są najczęstszą przyczyną niedostosowania społecznego dzieci. Występujące w rodzinie trudności są często złożone i do rozwiązania wymagają interdyscyplinarnych oraz skoordynowanych działań osób ze specjalistycznym przygotowaniem oraz instytucji działających na rzecz rodzin.

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., art. 18.

Rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego ich monitorowania i wsparcia, w szczególności przez pracowników socjalnych, a w razie potrzeby przez asystentów rodziny. Praca z rodziną powinna być prowadzona we wczesnym okresie jej zagrożenia, przez wykwalifikowaną w tym zakresie kadrę. Pomoc rodzinie ma na celu przywrócenie jej prawidłowego funkcjonowania, poprzez umożliwienie jej odzyskania lub nabycia umiejętności prawidłowego pełnienia ról opiekuńczo-wychowawczych i społecznych, aby dziecko pozostało w naturalnej rodzinie i tam zostało przygotowane do prawidłowego funkcjonowania w swoim życiu oraz w społeczeństwie.

II. Diagnoza społeczna Gminy Miasto Mrągowo (dane z 2019 r.)

1. Charakterystyka demograficzna

Charakterystykę obrazuje poniższa tabela:

2019 rok	Kobiety	Mężczyźni	Łącznie
Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	1 703	1 769	3 472
Liczba osób w wieku produkcyjnym	5 995	6 581	12 576
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	3 319	1 510	4 829
Łącznie	11 017	9 860	<u>20 877</u>

źródło: dane własne

2. Charakterystyka osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej

Charakterystykę obrazują poniższe tabele:

Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS	574
Liczba osób w rodzinach	1 169
Liczba osób samotnych	333
Liczba emerytów i rencistów	176
Liczba rodzin posiadających:	
1 dziecko	83
2 dzieci	57
3 i więcej	44

źródło: dane MOPS

Liczba rodzin korzystających z pomocy MOPS ze względu na:	
Ubóstwo	61
Niepełnosprawność	213
Długotrwałą, ciężką chorobę	208
Bezrobocie	390
Alkoholizm	76
Wielodzietność	56
Zwolnienie z zakładu karnego	9

źródło: dane MOPS

3. Dane dotyczące zakresu i ilości udzielonej pomocy, wsparcia dla rodzin, zanotowane w 2019 r. przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie

Rodziny spełniające określone kryteria otrzymały wsparcie w postaci różnych form zasiłków z pomocy społecznej, dodatków mieszkaniowych, świadczeń rodzinnych, świadczeń alimentacyjnych oraz pokrycia kosztów posiłków dla dzieci w szkołach/przedszkolach.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie realizując ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w 2019 roku zatrudnił 1 asystenta rodziny. Wsparciem asystenta objętych zostało 13 rodzin.

Realizując swoje zadania, asystent systematycznie współpracował z: pracownikami socjalnymi, pedagogami szkolnymi, wychowawcami klas, kuratorami zawodowymi, dzielnicowymi, a także służbą zdrowia oraz innymi instytucjami niezbędnymi do prawidłowego i kompleksowego wspierania rodziny. Z 4 rodzinami zakończono pracę, w tym z 1 ze względu na osiągnięcie celu, z 3 na zaprzestanie współpracy przez rodzinę.

Wszystkie rodziny przeżywające trudności wychowawczo - opiekuńcze, trudności w pełnieniu ról społecznych otrzymują wielopłaszczyznowe, kompleksowe wsparcie ze strony pracowników socjalnych. Rodziny kierowane są do odpowiednich instytucji pomocowych, MOPS w Mrągowie ściśle współpracuje ze szkołami (głównie pedagogami szkolnymi oraz wychowawcami klas), kuratorami społecznymi i zawodowymi oraz z dzielnicowymi.

Wsparciem MOPS objęte zostały także rodziny, w których założona jest Niebieska Karta. W 2019 roku do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego wpłynęło 45 Niebieskich Kart. Łącznie w 2019 roku działania podejmowane w ramach prowadzonych procedur odbywały się w 52 rodzinach. Spośród 52 rodzin objętych procedurą, 15 rodzin korzystało ze świadczeń pomocy społecznej. Rodziny objęte procedurą Niebieskiej Karty mogą liczyć na szerokie wsparcie, dzięki współpracy przedstawicieli różnych instytucji (Policja, Oświata, Służba Zdrowia, Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej) poprzez wymianę informacji dotyczących rodziny oraz opracowanie wspólnych działań na rzecz rodziny. Każda z rodzin otrzymuje wsparcie w formie:

- 1) opracowania planu pomocy oraz poprzez jego realizację
- 2) monitorowania sytuacji rodziny – poprzez stały i systematyczny kontakt z pracownikiem socjalnym oraz dzielnicowym KPP w Mrągowie
- 3) wzmacniania zasobów rodziny
- 4) wskazania możliwości skorzystania z oferty punktu informacyjno-konsultacyjnego (m.in.: grupy wsparcia dla ofiar przemocy, zajęcia terapeutyczne, terapia radzenia sobie ze złością, pomoc prawna, pomoc psychologiczna)
- 5) motywowania do realizacji podejmowanych działań
- 6) poinformowania o warunkach korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

W ramach realizacji programu „Posiłek w szkole i w domu” w 2019 r. z pomocy skorzystało 1 004 osoby, w tym: dzieci do rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej - 146, uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej - 188, pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej - 678. Opłacono posiłki dla 311 osób, w tym odpowiednio: dzieci do rozpoczęcia nauki w szkole podstawowej - 70 osób, uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej – 144 osoby. W formie zasiłku celowego pomoc otrzymało 397 rodzin, co stanowi 840 osób.

W 2019 r. w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020, odbyły się 3 dostawy żywności. Wydano 580 osobom 1650 paczek, o łącznej wadze 16,78 ton. Ośrodek wspólnie z Bankiem Żywności w Olsztynie zorganizował, w ramach działań towarzyszących POPŻ, 3 warsztaty dietetyczne dla osób zakwalifikowanych do Programu, w których wzięły udział 53 osoby.

W okresie od stycznia 2019 roku do czerwca 2019 roku z pomocy w ramach stypendium szkolnego skorzystało 112 rodzin, wpłynęło 188 wniosków. Łączna kwota wypłaconych w tym okresie stypendiów wyniosła 169 950 zł. Wpłynął jeden wniosek o zasiłek szkolny. Udzielono w tym zakresie pomocy na kwotę 620 zł. W okresie od września 2019 do grudnia 2019 r. ze stypendium szkolnego skorzystało 67 rodzin, które złożyły 108 wniosków. Udzielano pomocy na kwotę 57 620 zł. Wpłynęło 8 wniosków o zasiłek szkolny. Udzielano w tym zakresie wsparcia na łączną kwotę 4 960 zł.

Świadczenie „dobry start” przyznano dla 2 235 dzieci (świadczenie w wysokości 300 zł na dziecko uczące się). Ponadto w 2019 roku Ośrodek wydał 553 karty dużej rodziny.

III. Odbiorcy Programu

Gminny Program Wspierania Rodziny skierowany jest głównie do rodzin dysfunkcyjnych, jednakże wsparciem objęte zostaną także rodziny, które na skutek różnych sytuacji życiowych, znalazły się w sytuacji wymagającej udzielenia pomocy przez placówki i instytucje, prowadzące działania na rzecz wspierania rodziny.

Program głównie kierowany jest do:

- rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych i zagrożonych kryzysem, w których występują: ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia oraz inne negatywne zjawiska,
- rodzin dotkniętych przemocą,
- rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- rodzin wielodzietnych,

- rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym,
- małoletnich matek,
- rodzin niepełnych,
- rodzin wychowujących dzieci w wieku 0-5 lat,
- rodzin zmagających się z trudnościami wychowania dzieci w wieku dojrzewania,
- rodzin naturalnych, w związku z umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej.

Przewidywana praca z rodziną oraz wszelkiego rodzaju formy pomocy mają na celu przede wszystkim zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych rodziny, jak również aktywizację i wzmocnienie działalności instytucji, placówek i organizacji pozarządowych na rzecz wspierania rodziny. Działania skierowane są na zapewnienie bezpieczeństwa dzieci oraz podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców i opiekunów w celu zapewnienia optymalnego rozwoju dzieci oraz ogólnego podniesienia jakości życia całej rodziny.

Wszelkie działania mające na celu wsparcie rodziny są niezwykle ważne, gdyż wzmacniając rodzinę, wzmacniamy kapitał społeczny społeczności lokalnej.

IV. Lokalny system wspierania rodziny

Miasto prowadzi wiele inicjatyw na rzecz wspierania rodzin, szczególnie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji. Inicjatywy skierowane są na promocję wartości rodzinnych oraz umacnianie rodziny. W procesie wspierania rodzin uczestniczą przedszkola, szkoły, organizacje pozarządowe oraz instytucje i placówki działające w obszarze pomocy społecznej, kultury, sportu i rekreacji.

W zakresie poradnictwa i interwencji, związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, przeciwdziałaniem narkomanii oraz służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców/opiekunów dzieci, prowadzone są następujące formy działań:

1. Działania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, który został powołany Zarządzeniem Nr 106/2019 Burmistrza Miasta Mrągowo z dnia 25.10.2019 r.
2. Funkcjonowanie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego w lokalu przy ul. Mrongowiusza 1 w Mrągowie, w którym prowadzone są: dyżury prawnika, dyżury wstępnego motywowania do podjęcia leczenia odwykowego, dyżury informacyjno-konsultacyjne w zakresie problematyki narkomanii, grupa wsparcia dla ofiar przemocy, dyżury Sekretarza Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz dyżury pomocy psychologicznej w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

3. Działalność Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Komisja pełni funkcje doradczo - konsultacyjne przy realizacji Gminnego Programu oraz podejmuje czynności zobowiązujące osoby uzależnione, będące często sprawcami przemocy, do poddania się leczeniu odwykowemu.
4. Prowadzenie zajęć terapeutycznych dla uzależnionych od alkoholu w lokalu Przychodni Leczenia Uzależnień przy ul. Królewieckiej 58 w Mrągowie.
5. Prowadzenie wywiadów środowiskowych dotyczących rodzin z problemem alkoholowym.
6. Funkcjonowanie Telefonu Zaufania, finansowanego ze środków budżetu Miasta, udzielającego porad i konsultacji w sytuacjach kryzysowych, m.in. w zakresie przemocy domowej.
7. Działania wspierające i interwencyjne pracowników socjalnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.
8. Realizacja „Programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”, którego celem jest wspieranie, wskazanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie, rodzin dotkniętych problemami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.
9. Prowadzenie dożywiania dzieci w przedszkolach i uczniów w szkołach. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” pokrywa koszty posiłków w szkołach na terenie miasta Mrągowo oraz w przedszkolach, dla dzieci z rodzin wymagających wsparcia.
10. Funkcjonowanie projektu „Karta Mrągowskiej Rodziny Trzy Plus” w celu wspierania i promowania rodzin wielodzietnych.
11. Prowadzenie placówek wsparcia dziennego dla dzieci w formie 3 świetlic środowiskowych (finansowanych z budżetu Miasta), z dożywianiem dzieci oraz z zajęciami opiekuńczo-wychowawczymi z elementami socjoterapii. Świetlice środowiskowe są placówkami wsparcia dziennego, zapewniającymi dzieciom pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizację zabaw i zajęć sportowych oraz posiłek. Świetlice obejmują opieką dzieci z rodzin wymagających wsparcia.
12. Realizacja programów profilaktyczno - edukacyjnych, m.in. z zakresu profilaktyki uzależnień oraz sportowych, pozalekcyjnych, zajęć dla dzieci i młodzieży szkolnej przez szkoły, organizacje pozarządowe, kluby sportowe i stowarzyszenia kultury fizycznej.
13. Działania pedagogów i psychologów w szkołach.

14. Prowadzenie działań edukacyjnych, opiekuńczych i wychowawczych służących wzmocnieniu kompetencji rodziców, w rodzinach zagrożonych przemocą, przez szkoły, placówki i instytucje prowadzące działania na rzecz wspierania rodziny oraz przez organizacje pozarządowe.

15. Organizacja wypoczynku zimowego i letniego dla dzieci i młodzieży szkolnej.

16. Realizacja stypendium szkolnego dla dzieci z rodzin o niskim dochodzie.

17. Organizacja integracyjnych imprez szkolnych, w przedszkolach i w świetlicach środowiskowych, z udziałem rodziców i opiekunów dzieci: Dni Rodziny, Dzień Matki, Dzień Ojca, Babci i Dziadka, Spartakiady Rodzinne, Bale choinkowe, rodzinne wycieczki, pikniki rodzinne ze wspólnymi zabawami, turniejami i konkursami o tematyce prorodzinnej.

Kontynuacja przedsięwzięć, w których uczestniczą szkoły, placówki oświatowe i placówki upowszechnienia kultury, skierowanych na umacnianie rodziny, promocję wartości rodzinnych, wspieranie i umacnianie więzi rodzinnych, poprzez działania edukacyjne, profilaktyczne, rekreacyjne oraz sportowe oraz wspólną zabawę dzieci i rodziców.

18. Funkcjonowanie Środowiskowego Domu Samopomocy, który prowadzi działania na rzecz osób niepełnosprawnych – upośledzonych umysłowo i z zaburzeniami psychicznymi, w celu rewalidacji, rehabilitacji i poprawy ich funkcjonowania w społeczeństwie.

V. Cele, zadania i realizatorzy Programu

Cel główny: Stworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin, przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych na terenie Gminy Miasta Mrągowo.

Cele szczegółowe:

Cele	Zadania
Budowanie bezpieczeństwa socjalnego rodzin	• Monitorowanie i stała diagnoza warunków życia rodzin • Zapewnienie pomocy finansowej dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej • Objęcie pomocą dzieci, szczególnie w formie dożywiania, organizowanie wypoczynku letniego, umożliwienie korzystania z organizowanych form spędzania czasu wolnego • Praca z rodziną poprzez prowadzenie szeroko pojętej pracy socjalnej przez pracowników socjalnych • Zapewnienie rodzinom specjalistycznego poradnictwa i wsparcia • Podejmowanie działań wspierających, mających na celu aktywizację społeczno-zawodową rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym w celu umożliwienia im podjęcia zatrudnienia
Wspomaganie funkcjonowania rodziny	• Współpraca wszystkich podmiotów działających na rzecz rodziny • Wspieranie i propagowanie różnych form aktywności działającej na rzecz wspomagania rodzin i umocnienia więzi rodzinnych • Współfinansowanie placówek wsparcia dziennego, tj. świetlic środowiskowych • Zapewnienie opieki nad dziećmi rodziców pracujących • Rozwijanie systemu wsparcia i specjalistycznego poradnictwa (psychologicznego, prawnego) • Podejmowanie działań mających na celu powrót do rodzin naturalnych dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej • Rozwój i wykorzystywanie miejskiej bazy sportowej w celach rekreacyjnych

Wspomaganie dziecka w środowisku szkolnym	• Realizowanie przez szkoły programów profilaktycznych • Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez pomoc materialną - stypendia, udział w projektach • Wspieranie potrzeb edukacyjnych dla dzieci wykazujących problemy edukacyjne • Udzielanie wsparcia psychologicznego uczniom wymagającym takiej formy wsparcia oraz ich rodzicom • Organizowanie poradnictwa i konsultacji dla rodziców • Wzbogacenie oferty edukacyjnej dla uczniów uzdolnionych • Prowadzenie świetlic szkolnych
Opieka nad dziećmi z rodzin niewydolnych wychowawczo	• Praca socjalna z rodziną znajdującą się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzona przez pracownika socjalnego • Zatrudnienie asystenta rodziny • Prowadzenie monitoringu dziecka w rodzinie dotkniętej sytuacją kryzysową • Podejmowanie działań w celu zapewnienia objęcia nadzorem kuratora nad małoletnimi pozbawionymi wystarczającej opieki ze strony rodziców • Wspieranie działalności świetlic i placówek wsparcia dziennego oraz organizowanie w nich pomocy i opieki dla dzieci w godzinach pozaszkolnych • Organizowanie w szkole kółek zainteresowań, zajęć wyrównawczych
Poprawa stanu bezpieczeństwa rodziny, dzieci i młodzieży, zapobieganie zjawiskom przemocy oraz profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień	• Udzielnie pomocy rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym oraz zjawiskiem przemocy • Zwiększenie dostępności do pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych • Prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych, zwłaszcza skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej, na temat uzależnień i ich negatywnych skutków • Realizacja programów dot. uzależnień, agresji, adresowanych do dzieci

Realizatorzy Gminnego Programu

Zadania wynikające z Gminnego Programu będą realizowane przez Urząd Miejski w Mrągowie - Referat Edukacji, Kultury, Sportu, Zdrowia i Opieki Społecznej, we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Zespołem Interdyscyplinarnym ds. przeciwdziałania przemocy, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówkami oświatowymi, szkołami, organizacjami pozarządowymi, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Policją, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, Sądem Rejonowym i Powiatowym Urzędem Pracy.

VI. Przewidywane efekty

1. Stworzenie wielopłaszczyznowego, spójnego systemu wsparcia dla rodzin z trudnościami w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.
2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego.
3. Zminimalizowanie negatywnych zachowań wśród dzieci i młodzieży.
4. Ochrona dzieci przed umieszczeniem w pieczy zastępczej.

Realizacja Programu zwiększy skuteczność pomocy kierowanej do rodzin dysfunkcyjnych oraz stworzy możliwość współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz rodziny. Oczekiwanym rezultatem wspólnych działań będzie przeciwdziałanie przemocy oraz patologizacji i zagrożeniu wykluczeniem społecznym. Interdyscyplinarne podejście daje możliwość rozwoju, zwiększenia świadomości w środowisku lokalnym, a tym samym podniesienia jakości życia mieszkańców miasta Mrągowo.

VII. Źródła finansowania Programu

Realizacja zadań Programu może być finansowana:

- ze środków własnych budżetu samorządu terytorialnego,
- z dotacji celowych z budżetu państwa,
- ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł, w tym z Unii Europejskiej.

VIII. Monitorowanie Programu

Monitoringiem Programu zajmować się będzie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Mrągowie, na podstawie pozyskiwanych informacji oraz danych ze sprawozdań dostępnych na poziomie Miasta, uzyskiwanych od podmiotów uczestniczących w realizacji zadań.

Celem bieżącego monitoringu będzie obserwacja zmian ilościowych i jakościowych, jakie pojawiają się podczas realizacji działań. W przypadku stwierdzenia jakichkolwiek rozbieżności między założeniami a rezultatami, na bieżąco będą one weryfikowane i dostosowane do potrzeb grupy docelowej.

Roczne sprawozdania z realizacji Programu przedkładane będą w terminie do 31 marca, każdego kolejnego roku jego obowiązywania.